

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel

w sprawie skazanego **N.S.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 25 lutego 2026 r.

zażalenia obrońcy lustrowanego

na zarządzenie Zastępcy Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 3 grudnia 2025 r., sygn. akt WKK 174/24 (II Aka 508/23),

o odmowie przyjęcia kasacji od orzeczenia

Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 508/23

p o s t a n o w i ł:

uchylić zaskarżone zarządzenie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Katowicach.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach orzeczeniem z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 508/23, utrzymał w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 30 maja 2023 r., sygn. akt IV K 24/20. Zastępca Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach zarządzeniem z dnia 3 grudnia 2025 r., sygn. akt II AKa 508/23, na podstawie art. 93 § 2 k.p.k. i art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k., odmówił przyjęcia kasacji złożonej dnia 18 grudnia 2024 r. przez obrońcę lustrowanego N.S. od powyższego orzeczenia Sądu Apelacyjnego.

W uzasadnieniu organ orzekający wskazał, że wniosek lustrowanego o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem wpłynął w dniu 1 sierpnia 2024 r., a zatem po upływie zawitego

terminu, wobec czego zarządzeniem z tego samego dnia odmówiono jego przyjęcia. Decyzja ta stała się prawomocna, a późniejsze postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 sierpnia 2025 r. o odmowie przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2025 r., sygn. akt IV KZ 32/25. Organ orzekający uznał tym samym, że kasacja jest niedopuszczalna, gdyż strona nie złożyła w terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia wniosku o jego doręczenie z uzasadnieniem.

Powyższe zarządzenie zaskarżył w całości na korzyść lustrowanego jego obrońca. Działając na podstawie art. 21b ust. 6 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (dalej: ustawa lustracyjna) w zw. z art. 19 tejże ustawy oraz przepisami kodeksu postępowania karnego, skarżący zarzucił rażąco obrazę przepisów prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść zaskarżonego zarządzenia, a mianowicie naruszenie art. 19 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 5 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej w brzmieniu wynikającym z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt K 2/07, w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. poprzez niezastosowanie tych przepisów w sprawie lustracyjnej, a w rezultacie błędną i obiektywnie niezrozumiałą odmowę przyjęcia kasacji obrońcy lustrowanego z uwagi na uznanie, że nie został w terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia złożony wniosek o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, podczas gdy w świetle art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej orzeczenie sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie stronie, zaś w świetle art. 21b ust. 5 ustawy lustracyjnej uzasadnienie orzeczenia sądu drugiej instancji sporządza się z urzędu w terminie 30 dni od daty wydania orzeczenia, które to przepisy w sposób kompleksowy regulują kwestie doręczenia orzeczenia sądu II instancji w sprawie lustracyjnej wraz z uzasadnieniem. Nadto skarżący zarzucił naruszenie art. 19 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 1–10 w brzmieniu ustalonym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07, który uznał art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej w zakresie, w jakim pozbawia osobę lustrowaną prawa do wniesienia kasacji od prawomocnego orzeczenia sądu, za niezgodny z art. 2, art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i art. 6 EKPCz, poprzez ich niezastosowanie, a w rezultacie błędne uznanie, że niezbędnym elementem wywiedzenia kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego w postępowaniu lustracyjnym jest złożenie wniosku o sporządzenie uzasadnienia, podczas gdy przepis art. 21b w sposób jasny i zupełny reguluje kwestię sporządzenia i doręczenia orzeczenia sądu lustracyjnego, a jednocześnie zgodnie z art. 524 § 1 zd. 2 k.p.k., jeżeli ustawa przewiduje doręczenie orzeczenia, termin do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia należy liczyć od daty jego doręczenia. Wreszcie obrońca podniósł zarzut naruszenia art. 19 ustawy lustracyjnej w związku z art. 16 § 1 i 2 k.p.k. poprzez wyciąganie wobec lustrowanego, działającego bez pomocy obrońcy, negatywnych skutków wynikających z braku pouczenia o sposobie i trybie zaskarżenia orzeczenia sądu lustracyjnego.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia oraz przyjęcie kasacji z dnia 18 grudnia 2024 r. do merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się zasadne, co musiało skutkować uchYLENIEM zaskarżonego zarządzenia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Punktem wyjścia dla oceny zasadności wniesionego środka odwoławczego musi być analiza specyficznej sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się osoba lustrwana pragnąca zaskarżyć prawomocne orzeczenie sądu odwoławczego. Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt K 2/07, prawo do wniesienia kasacji zostało przyznane także stronie postępowania lustracyjnego, mimo że ustawodawca nie dokonał równoległej nowelizacji art. 21b ustawy lustracyjnej w celu dostosowania procedury do tego nowego uprawnienia. Pamiętać należy, że pierwotnie – to jest przed wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt K 2/07 (Dz. U. z 2007 r. Nr 85, poz. 571) – jedynie podmioty kwalifikowane uprawnione były do wnoszenia kasacji. Oczywiście jest zatem, że nie istniała potrzeba doręczania z urzędu każdego prawomocnego orzeczenia lustracyjnego tym podmiotom, tj. Prokuratorowi Generalnemu oraz Rzecznikowi Praw Obywatelskich jedynie na wypadek, gdyby któryś z tych organów zdecydował się na zaskarżenie orzeczenia do Sądu Najwyższego. Podmioty te mogły wystąpić o doręczenie odpisu orzeczenia w każdym czasie, gdy zachodziła taka potrzeba.

W konsekwencji przyjmuje się powszechnie w orzecznictwie, że w zakresie nieuregulowanym w ustawie lustracyjnej, na podstawie art. 19 tejże ustawy, do postępowania kasacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, w tym art. 524 § 1 k.p.k., który wymaga uprzedniego złożenia wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem w terminie zawitym. Należy jednak z całą mocą podkreślić, że owa konstrukcja „odpowiedniego stosowania” przepisów k.p.k., wynikająca z braku zmian ustawy lustracyjnej po wyroku Trybunału Konstytucyjnego, tworzy stan prawny o wysokim stopniu skomplikowania, który dla przeciętnego obywatela niebędącego prawnikiem pozostawać może zupełnie nieczytelny. W sytuacji, gdy ustawodawca zaniechał interwencji legislacyjnej, a reguły postępowania wynikają z splotu przepisów ustawy, procedury karnej oraz orzecznictwa sądu konstytucyjnego, na sądach orzekających spoczywa szczególny, podwyższony obowiązek rzetelnego i precyzyjnego pouczenia strony o przysługujących jej uprawnieniach i ciążących na niej obowiązkach procesowych.

Analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że lustrwany na żadnym etapie postępowania nie został pouczony o zasadach zaskarżenia orzeczenia sądu odwoławczego, w tym o zasadach pierwszej czynności otwierającej drogę do wniesienia kasacji, tj. od kiedy rozpoczyna swój bieg termin do składania wniosku o uzasadnienie orzeczenia sądu odwoławczego. Z protokołu rozprawy odwoławczej wynika wyłącznie, że po ogłoszeniu orzeczenia Przewodniczący pouczył strony, iż „wyrok jest prawomocny, a uzasadnienie na piśmie zostanie sporządzone z urzędu w terminie 30 dni” (k. 169, t. 7). W pouczeniu tym zabrakło jakiejkolwiek wzmianki o konieczności złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia w terminie 7 dni, jeżeli strona zamierza wywieść kasację. Co więcej, sformułowanie o sporządzeniu uzasadnienia „z urzędu” – choć technicznie poprawne na gruncie art. 21b ust. 5 ustawy lustracyjnej – w odbiorze laika tworzy mylne przekonanie, że proces dokumentowania i doręczania rozstrzygnięcia toczy się automatycznie, bez potrzeby dalszej aktywności procesowej strony. Tak sformułowane pouczenie nie tylko nie wyjaśniało trybu zaskarżenia, ale wręcz mogło wprowadzać w błąd, sugerując, że na tym etapie żadne dodatkowe wnioski nie są wymagane.

Należy przy tym uwzględnić, że na ostatnim terminie rozprawy odwoławczej lustrowany występował bez obrońcy i nie był obecny, zaś jego wniosek o odroczenie rozprawy nie został uwzględniony. W tej specyficznej konfiguracji procesowej, gdzie stronie nie towarzyszy profesjonalny pełnomocnik, standard pouczeń musi być adekwatny. Obywatel nie ma obowiązku prowadzić złożonego procesu wykładni ustawy w relacji do wyroków Trybunału Konstytucyjnego ani samodzielnie rekonstruować norm proceduralnych, które nie wynikają wprost i jasno z tekstu ustawy lustracyjnej.

Brak precyzyjnej informacji o konieczności dopełnienia wymogu z art. 524 § 1 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej stanowi rażące naruszenie zasady lojalności organu procesowego wobec uczestnika postępowania. Zgodnie z art. 16 § 1 i 2 k.p.k., brak pouczenia lub błędne pouczenie nie może wywierać dla strony ujemnych skutków procesowych. Skoro zatem Sąd nie przekazał lustrowanemu jasnej instrukcji co do trybu zaskarżenia wyroku sądu odwoławczego, nie można obecnie czynić mu zarzutu z uchybienia terminowi do złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby sankcjonowanie swoistej pułapki procesowej, co jest niedopuszczalne w państwie prawa.

Wobec stwierdzenia, że uchybienie terminowi było bezpośrednim następstwem wadliwego działania Sądu, zaskarżone zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji nie mogło się ostać.

[WB]

[a.ł.]